

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 1

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Модернізація України: проблеми та технології успішності
(питання економіки, права, соціології, освіти і культури)”
м. Київ, МАУП, 12 листопада 2015 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2015

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 30.09.15)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук., доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук; доц.;
Д. Г. Юник, д-р пед. наук, проф.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 1: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Модернізація України:
проблеми та технології успішності (питання економіки, права, соціології,
освіти і культури)”, 12 листопада 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голо-
ва) [та ін.]. — 2015. — 486 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Опанасюк В. В. Роль стандартизації та сертифікації в забезпеченні якості туристичних послуг	226
Пальм Н. Д. Диалог культур в епоху глобалізації	233
Піньковська Г. В. Інноваційно-інвестиційна привабливість сфери культури.....	237
Табаков В. З. Інтеграція вищої ІТ-освіти України в світовий ІТ-освітній простір	241
Тімашова В. М. Громадянське суспільство – джерело формування політичної еліти України	245
Тордія Н. В. Тенденції розвитку екологічного туризму	248
Тьорло В. О., Мірошниченко В. В. Передумови сталого розвитку регіонів України та проблеми їх використання в період становлення ринкової економіки.....	254
Утвенко В. В. Проблема інформаційного забезпечення управління житлово-комунальною сферою України	257
Філіппов М. І., Амбросенко О. П. Менеджмент підприємств туристичної індустрії в умовах фінансової нестабільності	261
Чиркова О. А. Мовно-культурна ідентичність української нації: сучасні реалії.....	266
Шановалова А. М. Інституційний вимір місцевого самоврядування в проявах громадянського суспільства.....	270
Юсеф Н. Современные глобальные особенности влияния на социально-экономическое, научно-техническое и культурное развитие стран Ближнего Востока.....	274
Берестецька Л. М. Формування компетентності майбутнього менеджера за допомогою тренінгових технологій.....	279
Бігдаш В. Д. Модернізація як суттєвий чинник реформування вітчизняного страхового ринку.....	282
Вакуленко Н. А. Теоретичні аспекти процесу іншомовної підготовки студентів-економістів професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою.....	285
Гаршина Л. А. Формування особистості майбутнього фахівця шляхом використання міжкультурного підходу в мовній освіті	288
Головач Н. В. Формування професійної спрямованості майбутніх фахівців з управління персоналом та економіки праці	290

МОВНО-КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Мова — це не лише засіб спілкування, але й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі національної ідентичності, здорового духовного та національного ментального розвитку, а отже виступає могутнім засобом зміцнення національної свідомості.

Раціоналістична свідомість схильна зводити пояснення цього феномена до живучості архаїчної психіки, колективного егоїзму, душевної нерозвиненості та інших виявів гуманістичної недостатності. Насправді ж мова — явище незмірно глибше і важливіше, вона не зводиться до жодної із багатьох своїх функцій. У мові концентрується сама сутність людського буття людини, історичного буття народу. Це переконливо довели філософія, психологія, соціолінгвістика ХІХ і особливо ХХ століття. Звідси фундаментальна цінність мови як основи самоідентифікації людини і народу. Звідси ж і її провокативна роль у конфліктах самостверджень на особистісному рівні та на рівні національних спільнот.

Основною рисою сучасної мовної ситуації в нашій державі залишається українсько-російська двомовність з широким функціонуванням російської мови в різних сферах суспільного життя на більшості території країни, що впливає на сферу використання української мови. Причини домінування російської мови в Україні визначаються внаслідок взаємодії таких чинників як русифікація, міграція, фізичне знищення, депортація, вимушена еміграція українців за межі країни. Створилася ситуація, коли національно свідомі українці змушені захищатись від мігрантів та доморощених збільшовичених (радянізованих) перевертнів.

Поняття двомовності, котре потребує ретельного аналізу, в нашій країні парадоксальним чином узяли на озброєння принципи “одномовники” — ті, хто не знає і не хоче знати української мови, тоді як ті, кого вони називають націоналістами, власне і є двомовними, бо володіють і користуються обома мовами. Хочете двомовності — будь ласка: опануйте й українську мову, а не розколюйте суспільство за мовною ознакою. Коли ж говорити про двомовність у ширшому аспекті, то треба бачити принципову різницю між іманентним культурним білінгвізмом та ідеологічно запрограмованою двомовністю радянського типу, якій призначалася роль перехідного етапу до тріумфальної одномовності.

Двомовність в Україні має кілька суттєвих особливостей. Особливість націостановлення українців полягала в тому, що державницька і культурна еліта, яка відіграла провідну роль у формуванні багатьох націй, в Україні періодично асимілювалася або знищувалася.

Існує розбіжність між етнічною та мовною само визначеністю, коли значна частина етнічних українців у повсякденному житті для спілкування використовує російську мову. Іншою важливою особливістю мовної ситуації є різний мовний статус регіонів України, який, насамперед, обумовлюється відмінністю історичного розвитку західної та східної України. При цьому, переважна більшість українців західного та північного регіонів є україномовними, східного — російськомовними, центр та південь займають проміжне становище.

Україні потрібна виважена мовна політика, спрямована на розширення сфери функціонування державної мови як стрижня, серцевини нації, яка має об'єднувати суспільство в єдине ціле.

У свідомості кожної обізнаної людини не викликає сумніву факт реформованості мовної ситуації в Україні. Етнолінгвопсихологічні аспекти переходу з однієї мови на іншу окреслив Р. Кісь, спираючись на міркування О. Потебні, які висловлені у статті “Мова та народність”. Автор вважає, що перехід з однієї мови на іншу часто супроводжується роздвоєнням особистості, навіть “спустошенням свідомості” людини, оскільки йдеться про свого роду дезорганізацію цілісного лінгвокультурного світу, втрату людиною своєї усталеності та цілісності, розмивання ідентичності, духовну несвободу, залежність від зовнішніх чинників, які ведуть до втрати набутків свого попереднього національного світу, кризи духовної традиції [2].

Невід’ємним елементом державної політики має бути піднесення престижу української мови, зміцнення української мовної свідомості та гідності, розширення сфери функціонування державної мови. Культурно-мовний чинник у становленні української нації є принциповим питанням.

Сучасні дослідники дійшли висновку, що вплив постійного оперування людиною нерідною національною мовою несприятливий у пізнавальному, а найбільше — в морально-етичному плані як на народ, так і на особистість.

Така мова не може повністю виконувати і експресивну (енергетично-почуттєво-емоційну) функцію. Бо національний характер, біоенергетика, темперамент, психоемоційний спектр є унікальним для кожного народу і, знову ж, втілені в його — і тільки його — мові.

Втрата ріднонаціональної мови — суть денаціоналізації. Денаціоналізація суттєво послаблює і розбалансовує цілісну систему ціннісних орієнтирів, стимулів та мотивів діяльності, емоцій і почуттів, прагнень та інших психологічних механізмів розвитку людини, органічно пов’язаних з її національністю.

Денаціоналізована людина втрачає зовсім або послаблює одну з базових рушійних сил розвитку особистості — національну свідомість і гідність, а також пов’язаний з ними патріотизм.

Денаціоналізація “зводиться до поганого виховання, до моральної недуги: на неповне використання наявних засобів сприймання, засвоєння чи ослаблення енергії думки, на гидотну запустіння на місці витіснених але не замінених форм свідомості, на ослаблення зв'язку підростаючих поколінь з дорослими, що замінюються лише кволим зв'язком із чужими; на дезорганізацію суспільства, аморальність”, — писав О. Потебня [5].

Мова — це спосіб самоідентифікації в історичному просторі, метасоціальна площина, що відображає стан генетичної інформації в людині і на рівні нації (соціальний філогенез). Феномен мови в третьому тисячолітті вийшов за межі суто лінгвістичних знань. Мова виконує націотворчу функцію і соціалізація людини відбувається в атмосфері національної мови. З цієї причини у визначенні нації більшість дослідників подають мовний компонент, а в ієрархії атрибутів нації мова посідає домінантне місце — поряд з національною самосвідомістю, елементом і виявом якої є ставлення до мови.

Національна культура є результатом колективної творчості. Вона охоплює міфи, звичаї, фольклор, народне ремесло, мову. Українська народна мова зазнала професійного опрацювання, але вона більшою мірою, ніж деякі інші, витворена на народній основі.

“У всіх народів мова — це засіб спілкування, у нас — це фактор відчуження. Не інтелектуальне надбання століть, не код порозуміння, не першоелемент літератури, а з важкої руки імперії ще й досі для багатьох — це ознака націоналізму, сепаратизму, причина конфліктів і моральних травм”, — сказала свого часу Ліна Костенко [3].

“Мова, і в цьому переконає наявний історичний досвід, в руках політиків є не тактичним, а стратегічним засобом, отже належить до сфери великої політики, кожний суб'єкт якої намагається одержати найбільшу вигоду” [4].

Вельми дієвими і корисними є методи реального підвищення авторитету мови і створення таких умов, за яких говорити українською мовою було б просто необхідно, а знати її — корисно для кар'єри, інформаційного обміну, праці на комп'ютері, тощо.

Своя мова корисна вже тому, що вона дає відчуття соціальної гармонії, тобто єдності, неподільності та цілісності соціального організму як середовища, в якому територіальне та стратове розмаїття у своїх проявах має спільний орудний засіб для взаємозв'язку та ефективної взаємодії.

Прийнято вважати, що пісня є основним форпостом мови. Але вона може бути й аванпостом чи авангардом тієї чи іншої мови, про що свідчить спалах інтересу до її вивчення.

Світовий досвід показує, що мовно-культурний фактор є вирішальним у становленні національних держав. В модерній історії національних держав поширення однієї мови як загальнонаціонального засобу освіти і творення культури стало найдієвішим чинником об'єднання населення в межах однієї країни.

Це не лише засіб спілкування, а й духовного і культурного спадку українського народу. Через писемну українську літературу зберігається історична

пам'ять і досвід нації, світоглядні і моральні цінності, національні традиції, звичаї та навички. Вона створює мовний простір, який є середовищем буття української нації. А без цього середовища нереальне саме її існування. Сутність державних заходів на підтримку української мови — це не нав'язати, а надати можливість опанувати мову батьків і свідомо вивчати мову свого громадянства.

Саме тому в сакральній структурі української колективної ідентичності велике значення мають пісні, казки та символи. Вони є прихованою таємною зброєю української ідентичності проти постійних руйнувань зовнішніми геополітичними утвореннями, що домінували над Україною протягом її історії.

Отже, треба підкреслити: ключем до цілковитої нормалізації мовної ситуації в Україні є емансипація української мови. Коли вона функціонуватиме як мова повноправного державного народу, задовольнятиме всі потреби суспільного життя, — її “визнають” і ігноранти, як принципові, так і ситуаційні, її поважатимуть і свої, і чужі, а головне — зникнуть непорозуміння, зникне напруження, бо все стане на свої природні місця.

Майже сто років тому Михайло Грушевський сказав: “Якщо ми, українці, хочемо, щоб нас поважали інші народи, то треба нарешті почати з поваги до самих себе” [1].

Література

---

1. Грушевський М. І. Місія Драгоманова / М. І. Грушевський. Драгоманов. — К.: Україна, 1926. — Кн. 2–3. — С. 3–28.
2. Кісь Р. Мова, думка, культурна реальність (від О. Потебні до гіпотези мовного релятивізму) / Р. Кісь. — Львів: Літопис, 2002. — 304 с. — 98 с.
3. Костенко Ліна. Україна як жертва і чинник глобалізації катастроф, газета “День, № 76 від 25.04.2003 р.”.
4. Обушний М. І. Етнос і нація: проблеми ідентичності. — К.: Український центр духовної культури, 1998. — 204 с. — С. 164.
5. Потебня О. Мова, національність, денаціоналізація: Статті і фрагменти / Упоряд. і вступ. ст. Ю. Шевельова. — Нью-Йорк, 1992. — 155 с. — 73 с.